

Leo Trotskij

Kan vi uppnå ekonomiskt oberoende?

19-27 mars 1927

Först måste vi komma överens om vad som menas med oberoende: Handlar det om en sluten ekonomi som får klara sig på egen hand, eller om en så mäktig ekonomi att ingen kan tvinga den på knä? Vad menar vi med oberoende eller självständighet? Naturligtvis finns det ett visst inre samband mellan dessa två aspekter på oberoendet. Vi kan omöjligt uppnå någon ekonomisk styrka om vi inte utvecklar de viktigaste industribranscherna och genomför en elektrifiering.

Men det betyder ingalunda, att vi måste ställa som uppgift för de närmaste åren, att vårt land ska uppnå sådan styrka och proportionalitet på alla ekonomins områden, att vi inte längre behöver någon yttre marknad och därför kan befria densamma från oss. Skulle vi gå den vägen vore vi tvungna att fördela våra tillgångar mellan allt för många nya slags produkter, nya företag och nya industribranscher, vilket verkligen skulle sänka vårt utvecklingstempo till sköldpaddssteg. På den vägen skulle vi otvivelaktigt bli överkörda.

Huvudkriteriet för vår ekonomiska utveckling är självklart tempot, alltså hastigheten i vår ackumulation, farten i de materiella värdenas tillväxt. Men att denna utveckling sist och slutligen skulle leda oss till ekonomiskt oberoende – i den meningen, att vi helt kunde tillgodose alla våra behov med egna medel – är inte alls den självklara slutsatsen. Inte ett enda kapitalistiskt land har upplevt någon sådan självförsörjande utveckling. Möjligheten att kunna göra det är oändligt mycket mindre trolig under socialismen, eftersom socialismen är grundad på mycket, mycket mindre provinsial teknik än kapitalismen.

Om imperialistisk expansion (utvidgning) betyder, att produktivkrafterna finner det trångt innanför en enda stats gränser, så är detta i ännu högre grad fallet med den socialistiska staten. Teorin om socialism i ett land är reaktionär just därför, att den får oss att retirera till en nivå vi redan nådde under kapitalismen, särskilt under dess imperialistiska stadium. Grunden för internationalismen är inte bara en princip vilken som helst, utan den bristande överensstämmelsen mellan den nya tekniken och de nationella statliga ramarna. Det är, å ena sidan, upphovet till imperialistiska krig, samt å andra sidan – till den proletära internationalismen.

Ibland anförs Förenta Staterna som exempel på jämvikt mellan industri och jordbruk. Men, för det första, är det inte socialismens uppgift att skapa jämvikt, utan att upphäva motsättningarna mellan stad och land, och för det andra, har Förenta Staterna aldrig utgjort någon sluten ekonomi och idag är den amerikanska ekonomin det mindre än någonsin. Grunden för Förenta Staternas industrialisering var den stora jordbruksexporten. Förenta Staternas finanskapital och industri kräver idag yttre marknader. Förenta Staterna, som i mer eller mindre grad trängt in alla jordens länder i en beroendeställning, hamnar själva i ett beroende av världsekonomin. Om proletariatet hade makten i Förenta Staterna skulle det inte på några villkor förmå sig leda utvecklingen bakåt, till någon slags slutenhet.

Försöken att framställa saken så, som om största möjliga utveckling av våra förbindelser med världsmarknaden, för mig vore ett argument mot möjligheten av en socialistisk utveckling i vårt land – är inte bara oförskämt och samvetslöst utan dessutom alldeles poänglöst. Redan för två år sedan skrev jag med tillräcklig skärpa om den här frågan i *Pravda*, där min pamflett *Till socialism eller till kapitalism?* för första gången publicerades.

Här är jag tvungen anföra ett ganska omfattande citat, som omedelbart för oss till det väsentliga i frågan: ”Men innesluter då inte själva processen av vårt 'inväxande' i världsmarknaden andra och mer akuta faror? Finns det inte en fara för, att otaliga för oss vitala trådar mekaniskt klipps av i händelse av krig eller blockad? Vi får inte glömma, att den kapitalistiska världen har en oförsonligt fientlig inställning till oss. Osv, osv. Det är tankar som sysselsätter många. Bland våra producenter kan man träffa på ganska många omedvetna eller halvt medvetna anhängare av en 'sluten' ekonomi.

Några ord bör sägas även om detta.

Naturligtvis finns inbyggda faror i såväl lån, som koncessioner och ett växande beroende av export och import. Men det betyder bara att vi inte på något av dessa områden kan släppa tyglarna fria. Det finns dock även en motsatt fara, som inte är ett dugg mindre: Den består däri, att den ekonomiska utvecklingen blir försenad, att tillväxten går långsammare än om vi aktivt hade utnyttjat alla de möjligheter världsmarknaden erbjuder. Men vi är inte fria vid valet av tempo, eftersom vi lever och växer under trycket från världsekonomin.

Argumenten angående de faror som följer av krig och blockad, därest vi 'växer in' i världsekonomin, är enligt min mening alltför tunna och abstrakta. Eftersom ett internationellt utbyte i alla dess former bara kan stärka oss ekonomiskt, kan det bara göra oss starkare i händelse av krig och blockad. Att våra fiender åter kan komma att utsätta oss för sådana prövningar – därom bör vi inte hysa några som helst tvivel. Men, för det första – ju mångsidigare våra internationella ekonomiska förbindelser är, desto svårare blir det också för våra fiender att klippa av dessa band. Och, för det andra, även om allt detta skulle inträffa, så kommer vi att stå ojämförligt mycket starkare, än om vi hade haft en sluten ekonomi och därför en långsammare ekonomisk utveckling”.

Och vidare: ”Den internationella arbetsdelningen är inget fenomen som vi blankt kan strunta i. Vi kan bara allsidigt påskynda den egna utvecklingen, därest vi förmår utnyttja de resurser som följer av den internationella arbetsdelningen”.

Jag hoppas dessa rader ska ge ett fullkomligt klart svar på alla den senaste tidens dispyter med anledning av detta och särskilt Bucharins påfund, att jag bara skulle prata om ökat beroende och samtidigt ignorera vår växande styrka.

Apropå det kan jag säga, att hela Bucharins polemik mot mig är av det slaget. Han tar inte mina tankar så som jag lagt fram dem i sitt inbördes sammanhang, utan tillgriper en metod som bara kan betecknas som litterär skadegörelse: Han greppar en fras eller en skärva av en fras hos Preobrazjenskij, lägger till Gud vet ' vad, och deklarerar att Preobrazjenskij's ord samman med det Bucharin själv diktat ihop – är äkta trotskism; tar några ord ur mitt orättade stenogram, ignorerar fullständigt den obestriddliga tanken i mitt anförande – och bygger därefter upp ett schema, som i bästa fall innehåller avigsidan av Bucharins egna uppfattningar, men som under inga som helst omständigheter är mina.

Om en växande förbindelse med världsmarknaden och ett växande beroende av densamma innebär, att bygget av socialismen är utsiktslöst – vad betyder då anklagelserna om superindustrialisering och strävan efter ett alltför högt tempo i vår industriella utveckling? Vad betyder då dispyten om tempot – om å ena sidan en utveckling med ”sköldpaddssteg” och å andra sidan ”superindustrialisering”? Jo, det är inte en dispyt om det är möjligt eller omöjligt att bygga socialismen, titan om vilken väg som lovar bli framgångsrik. Jag är tvungen framhålla och betona vårt beroende av världsmarknaden därför, att det konstaterandet, för det första, stämmer med verkligheten, och för det andra därför, att den som har en klar verklighetsuppfattning också kan begripa hur viktig frågan om tempot är.

”Men vi är inte fria vid valet av tempo – skrev jag i *Pravda* för ca två år sedan – eftersom vi lever och växer under trycket från världsekonomin” (*Till socialism eller till kapitalism?*, andra utgåvan, sid 63). Varför skulle kamp mot den slutna ekonomins erbarmliga filosofi vara pessimism? Varför skulle kamp mot den reaktionära och sövande teorin om ”sköldpaddssteg” vara detsamma som bristande övertygelse? Hur skulle det kunna vara fråga om kapitulation inför kapitalismen om själva min grundtanke är den, att vi inte allsidigt kan påskynda vår egen utveckling annat än om vi förmår utnyttja världsekonomin's resurser?

Vad är det som talar för, att vår utveckling leder till oberoende – i meningen allsidig inre proportionalitet inom ekonomins olika grenar – om vi befriar oss från nödvändigheten att exportera och importera? Det finns faktiskt ingenting som talar för det. Tvärtom strider det påståendet i grunden mot alla tendenser i världsekonomin's utveckling och likaså mot vår egen ekonomiska

utveckling.

Det är inte så hemskt länge sedan vi insåg detta. Det var med detta för ögonen som vi utvärderade det senaste imperialistiska kriget och förutsade att det oundvikligen kommer att inträffa fler imperialistiska krig. Det var med detta för ögonen som vi 1923 antog parollen om Europas Förenta Socialistiska Stater som en logisk konsekvens av den ekonomiska utvecklingen. Vi ansåg då och anser nu, att Europas Förenta Stater och vår Sovjetunion kommer att gå samman i en enda ekonomisk enhet. Slutligen ansåg vi också, att Sovjetunionen utgör en gigantisk bro mellan Europas socialistiska federation och den asiatiska federationen.

Vi har aldrig trott och tror heller inte nu, att ett fritt Indien och ett socialistiskt England skulle leva i slutna, från varandra isolerade och oberoende ekonomier.. Ett utbyte av värden dem emellan är en nödvändig förutsättning för deras ekonomiska framåtskridande. Det utbytet fortsätter även efter det, att den brittiska bourgeoisien har störtats och det når sin fulländning i en stor federation.

Detsamma, kan man säga, gäller vårt nordliga "Indien" – Sibirien. Att ta vara på dess naturtillgångar – det är en gigantisk internationell uppgift. Här kommer vi att få användning för såväl tysk som engelsk teknik och danska erfarenheter av jordbruksproduktion. Men givetvis handlar det inte bara om Sibirien. Järnmalmsfyndigheterna kring Kursk, kaliumfyndigheterna i Ural och överhuvudtaget alla våra enorma resurser kräver att vi använder oss av den internationella ackumuleringen och tekniken. Det gäller i minst lika hög grad elektrifieringen.

Det är inte så länge sedan vi böljade inse detta. I Skvortsov-Stepanovs lilla bok om elektrifieringen, en bok som skrevs under Vladimir Iljitjs direkta överinseende, talas alldeles tydligt om det socialistiska byggets internationalistiska karaktär i allmänhet och vår elektrifieringsplans internationalistiska karaktär i synnerhet. Så här låter det i bokens sjätte kapitel:

"Så såg bilden av det hela ut för bara några år sedan. Vad är det för förändringar som sedan dess ägt rum i världstekniken eller i världsekonomin, förändringar som tillåter oss att radikalt ompröva våra uppfattningar och att beteckna det som småborgerlig skepticism att förneka samma ideal, som vi för bara fyra-fem år sedan just betecknade som småborgerliga?"

Nåja, säger man oss, dessa beräkningar byggde på hoppet om, att den socialistiska revolutionen skulle uppleva en snabb utveckling i Europa. Naturligtvis skulle vi då inte behöva något 'oberoende' i våra relationer till ett socialistiskt Europa. Dessa relationer skulle bygga på broderligt samarbete grundat i en effektivare arbetsdelning (som ger bästa möjliga resultat). Men ett kapitalistiskt Europa är ju en helt annan sak. Då behöver vi förvisso vårt oberoende.

När frågan ställs på det sättet kan den visst verka övertygande – men är i själva verket falsk. Framtidsutsikterna för en rad av de närmaste åren säger oss, att våra ekonomiska förbindelser med världsekonomin kommer att växa oavbrutet och inte bara i absoluta tal, utan också i relativa, dvs i en oavbruten ökning av omsättningen i vår utrikeshandel i relation till hela vår ekonomiska omsättning.

Den närmaste tiden kommer alltså att bli en period då vi förmerar vårt beroende av världsekonomin och samtidigt ökar vår specifika vikt i densamma. Hur länge tar det då innan det sker en vändning mot större slutenhet? Hur länge kan vi utvecklas och "växa in" i världsmarknaden innan det blir dags att återgå till en sluten ekonomi och kommer inte Europa dessförinnan ha hunnit svänga om till en socialistisk revolution? Och varför är det så, att vi nu – då vi ekonomiskt sett är fruktansvärt efterblivna – inte ser någon dödlig fara i att växa in i världsekonomin, men efter fem eller kanske tio år, då vi ändå blivit mycket starkare, skulle behöva bli oberoende av världsekonomin? Av vad kommer sig detta behov?

Tvärtom – produktivkrafternas fortsatta utveckling kommer år efter år att öka vårt intresse av att vara med i ett internationellt utbyte även under en kapitalistisk inringning. Detta utbyte kommer att regleras mycket strikt genom de metoder utrikeshandelsmonopolet ger oss. När vi får en europeisk socialistisk federation kommer utbytet att bli planmässigt. Men mellan dessa båda system finns

inget avgrunds djup som kräver att vår ekonomi måste leva med en sluten proportionalitet i sina beståndsdelar. Tvärtom – en väl reglerad tillväxt av export och import till och från de kapitalistiska länderna lägger grunden för de element som kommer att ingå i utbytet av varor och produkter den dag det europeiska proletariatet tar staten och produktionen i sina egna händer”.

Skvortsov-Stepanov skrev under Lenins ledning, att socialism i ett land är ett småborgerligt ideal. Och det är korrekt. I småbourgeoisens ideal finns alltid reaktionära tendenser. Att pressa in produktivkrafterna i nationella ramar – det är en tendens som i grunden är reaktionär. T.o.m. i det tsaristiska Ryssland sprängde produktivkrafterna dessa ramar. Socialismen kan ju bara vara grundad i en fortsatt och ojämförligt mycket snabbare utveckling av produktivkrafterna.

Den statliga industrin spelar självklart rollen som ledande drivkraft i en ekonomi. Men för vår industri – som än så länge är ytterst efterbliven – är det den internationella industrin som är ledande drivkraft. Våra produktionskostnader är 2,5-3 gånger högre än i den kapitalistiska industrin. Vi måste börja mäta oss med den kapitalistiska industrin, lära oss dess teknik, som ju heller inte står och stampar på samma fläck. Det är det som är nyckeln till frågan om utvecklingstempot.

Under krigskommunismen jagade vi inte efter utländsk teknik. Vi hann inte ens ta upp frågan om industriproduktionen. Det saken då handlade om var att skaffa fram brödsäd på landsbygden, utilitarisera alla tänkbara reserver för att alla kunna överleva. De andefattiga kallade nedlåtande detta för avnämmarkommunism. Men utan denna avnämmarkommunism hade det varit omöjligt att rädda en levande arbetskraft och att säkra övergången till nästa stadium.

I början av återuppbyggnadsprocessen bestod uppgiften i att belasta förefintlig teknik för allt vad den var värd, alldeles oavsett hur fysiskt utmattad den än var eller hur föråldrad konstruktion den hade. Varendra maskin som vi kunde sätta igång innebar ett steg framåt. När vi dragit igång alla eller nästan alla maskiner blev det dags att fundera på hur och när de skulle avskrivas. I stället för att använda dessa förslitna maskiner blev det nödvändigt att köpa nya för att vi skulle slippa driftstopp i produktionen. Inte nog med det – i stället för de föråldrade maskinerna var vi tvungna köpa maskiner av helt nya konstruktioner.

Världsmarknaden kan dag ut och dag in kontrollera vår efterblivenhet inom industriproduktionen i stort och inom varje enskild bransch. På vilket sätt? Jo, genom det sätt på vilket priserna rör sig. Kamrat Stalin har försökt sig på att tolka mina tankar om hur världsmarknaden kontrollerar vår marknad, som om det skulle handla om något slags Dawessystem och frågar sedan, om det inte är så, att jag tänker mig några slags enormt stora eftergifter visavi det utländska kapitalet i form av koncessioner och liknande. Man kan inte annat än lycka på axlarna åt en sådan frågeställning. Frågan avgörs inte enligt något Dawessystem, utan genom den marxiska värdelagen. Lenin brukade tala om att världsmarknaden kommer att examinera oss. På samma sätt som Lenin talade om examen, talar jag om kontroll. Den här examen pågår permanent och dessutom automatiskt.

Om den kapitalistiska tekniken tar ett nytt och stort steg framåt inom någon bransch, samtidigt som vi fortsätter att använda oss av gamla metoder, så kommer det bara att leda till ytterligare prisskillnader, till att vår specifika vikt minskar, till en försvagning av våra positioner och till att vi blir mera sårbara för varje slags intervention. Vi är tvungna att gå i takt med den internationella tekniken.

Marx gjorde en åtskillnad mellan att avskriva maskiners fysiska förslitning och deras moraliska förslitning. Då tekniken är stadd i en ständig utveckling blir det bara så, att en maskin är slut långt innan den är fysiskt utsliten. Jämsides med avancerade företag finns naturligtvis också efterblivna sådana. Men kapitalisten i ett avancerat företag är tvungen avskriva sina maskiners moraliska förslitning. Det är det pris han tvingas betala för teknikens framåtskridande.

Men detta pris tas igen med råge genom att självkostnadspriset minskar. Den kapitalist som inte begriper att i tid förnya sin moraliskt nedslitna utrustning kommer att halka ned från första ledet till andra eller tredje led, eller kan t.o.m. under vissa omständigheter helt krossas. Detsamma gäller hela industribranscher i enskilda länder och deras industri i helhet. Vårt beroende av världsekonomin

kommer till uttryck däri, att vi ständigt måste mäta oss med den – inte bara vad gäller uppfinningar och innovationer, utan också med avseende på den internationella teknikens framsteg, samt lära oss att i tid att avskrika inte bara fysiskt utan också moraliskt försliten utrustning.

Naturligtvis ska detta inte uppfattas så, att vi måste lösa den uppgiften omedelbart, eller inom loppet av ett, två eller tre år. Att ställa frågan på det sättet vore barnsligt, men tempot i vår utveckling måste vara sådant att vi i växande grad närmar oss de mest avancerade kapitalistiska länderna tekniskt och produktionsmässigt. Det mest åskådliga testet på om avståndet mellan oss och dem krymper eller ökar, dvs ökar eller minskar vår specifika vikt, får vi genom de relativa prisrörelserna. Frågan om den relativa internationella kontrollen handlar sålunda inte om att vi bara ”trasslar in oss i den internationella faktorn”, som Stalin uttryckte sig, utan är en direkt följd av själva den situation vi befinner oss i – dvs, såsom en beståndsdel av världsmarknaden ”som vi är underordnad, förbunden med och från vilken vi inte kan slita oss loss”.

I de fall Lenin talade om bygget av socialismen var det som om han separerade den frågan från den internationella revolutionen och i viss mening satte dem i motsättning till varandra, ungefär som delen står i motsättning till helheten och att han inte avsåg bygget av ett socialistiskt samhälle, utan en mycket mer blygsam och smal, men ändå livsavgörande uppgift: Att återuppbygga den ekonomiska processen på basis av en nationaliserad industri i allmänhet – och för Sovjetunionen i synnerhet, att säkerställa en ekonomisk *smytjka* mellan stad och land. Det var en sak som även Stalin tidigare begrep.

*Ett citat [Stalin]*¹

Därmed står det helt klart hur ohållbart det är, att med stöd av liknande citat försöka bevisa möjligheten att bygga socialism i ett land. Men det finns även andra slags citat, dvs sådana, där Lenin klart och entydigt talar om bygget av ett socialistiskt och t.o.m. kommunistiskt samhälle. Det finns faktiskt ganska många sådana citat. Men alla utgår de från den förutsättningen, att världsrevolutionen kommer att korsa vägen för vårt socialistiska bygge redan på någon av dess närmaste etapper och att vårt fortsatta arbete med att bygga socialismen kommer att fullbordas under förhållanden av broderligt samarbete med andra, mer avancerade länder som börjat bygga socialismen hemma hos sig. Ingenstans och inte i något fall tänker sig Lenin denna socialismens fulländning utan en avgörande seger för den proletära revolutionen i andra länder. När han talar om den fullständiga och slutliga segern avser han inte någon garanti mot en intervention, utan bygget av det socialistiska samhället, dvs det klasslösa samhället, på basis av en högt utvecklad teknik. Helt i enlighet med marxismens traditioner ansåg han ett sådant bygge vara omöjligt i ett enskilt land, ännu omöjligare i ett ekonomiskt efterblivet land. För socialismens fullständiga och slutgiltiga seger krävs a) ett maktövertagande, i en första etapp och b) ett återupprättande av den ekonomiska cirkulationen mellan land och stad i form av en statlig industri, i en andra etapp.

Att uppfatta den slutgiltiga och fullständiga segern som något slags värn mot en intervention liknar faktiskt ingenting: Interventionen utgör nämligen ett hot under de första stadierna, men om det hela gått så långt att vi håller på att slutföra bygget av socialismen, då har vi redan lämnat faran för intervention bakom oss.

Vi kan anföra hur många exempel som helst på att det var just den här synen Lenin hade på bygget av socialismen. För övrigt – vartenda ett av Lenins tal var, liksom partiprogrammet och Komsomols program idag – genomsyrat av detta slags internationella synsätt, som också fram tills alldeles på sistone var det obestriddliga synsättet i vår krets. Om inte Lenin alltid, i varje enskilt fall, nämner det internationella villkoret för vår seger, så är det uteslutande därför, att det var ett axiom hos oss och därför också alldeles självklart för oss.

I sitt tal på konfektionsarbetarnas 4:e kongress (6 februari 1921) säger Lenin: ”Just därför kan fackföreningarna...som bygger den nya staten utan godsägare och kapitalister och som, även om de

¹ Jag vet inte om det är ett citat som anförs av Stalin, eller ett citat ur någonting Stalin sagt eller skrivit. Förmodligen någonting Stalin sagt några år tidigare. Hur som helst är citatet inte med i originaltexten. *Övers. anm.*

befinner sig i minoritet, kan och kommer att bygga upp det kommunistiska samhället därför att stödet från alla de tiotals miljoner människor som lever av sitt eget arbete, är oss garanterat” (Lenin, band 20, kompletterade utgåvan, andra delen, sid 459).

Det här citatet säger oss alltså, att våra fackföreningar kan bygga upp det kommunistiska samhället, därför att de garanterat har stöd av de tiotals miljonerna fattiga på landsbygden och överhuvudtaget av de arbetande bondemassorna. Tar vi det här citatet isolerat, så verkar det vara synnerligen lämpligt som bevis för möjligheten att bygga socialismen i ett land. I varje fall är det inte på något sätt annorlunda än de andra citat som brukar dras fram i detta sammanhang. Villkoret för det kommunistiska samhällets seger är enligt citatet ett intimt samarbete mellan arbetarna och de tiotals miljoner arbetande människorna på landet. Men i samma tal kan vi inledningsvis läsa följande:

”Till sin natur är kapitalet sådant, att det inte kan besegras i ett enskilt land. Det är en internationell kraft och för att den slutgiltigt ska kunna besegras krävs också gemensamma aktioner från arbetarna i internationell skala. Vi har alltid, från det vi bekämpade de borgerligt-republikanska regeringarna i Ryssland 1917, från det vi förverkligade sovjeternas makt, från slutet av 1917 – har vi alltid och vid upprepade tillfällen betonat för arbetarna, att den övergripande, grundläggande och viktigaste uppgiften och huvudvillkoret för vår seger, är att sprida revolutionen till åtminstone några av de mest framskridna länderna” (a.a. sid 453-454).

Omedelbart efter dessa ord, som i sig ger ett uttömmande svar på frågan, säger Lenin: ”Och de huvudsakligaste svårigheterna vi stött på under de senaste 4 åren, har varit, att de västeuropeiska kapitalisterna lyckades avsluta kriget och därigenom förhåla revolutionen” (a.a., sid 454).

Hela det fortsatta talet ägnas i denna del en argumentation om, att kapitalismens inte desto mindre är dödssjuk, att världsrevolutionen bryter ut inom en relativt snar framtid och det är av detta Lenin drar slutsatsen, att fackföreningarna – när de nu lyckas dra med sig tiotals miljoner arbetande människor – också kommer att kunna bygga upp det kommunistiska samhället. Lenin hade ständigt och oföränderligt dessa tankar. I det ena eller andra fallet kunde han underlåta att säga det han sade i sitt tal till konfektionsarbetarna, säga att ”den övergripande, grundläggande och viktigaste uppgiften och huvudvillkoret för vår seger, är att sprida revolutionen till åtminstone några av de mest framskridna länderna”, men han glömmer aldrig och än mindre förnekar han, att detta är villkoret för vår seger, ett villkor som han betecknar som det grundläggande, övergripande och viktigast.

Det hade kanske t.o.m. verkat konstigt om han ständigt sagt det. Det som Lenin i början av 1918 kallade en andhämtningspaus, då han räknade tiden i månader, blev senare, särskilt fr.o.m. hösten 1923 – dvs, då det tyska proletariats led sitt svåra nederlag – en mer utdragen process. Lenins egen attityd till andhämtningspausen förändrades och konkretiserades med händelsernas gång. Han upphörde att tala om månader, i stället pratade han om tio-tjugo år av korrekta relationer mellan proletariat och bönder, som ett villkor för segern i världsmåttstock.

Det förändrade utvecklingstempot var ett faktum av kolossal betydelse. Alla våra svårigheter och interna dispyter är resultatet av denna tempofördröjning. Men inte ens det långsamma tempot förmår förtränga det faktum, att det socialistiska bygget har sin framtid i världsrevolutionens allmänna gång. Vi förblir, som Lenin brukade säga, en länk och inte en självständig kedja i revolutionens utveckling. ”Vi har alltid understrukit – sade Lenin med anledning av oktoberrevolutionens treårsdag – att vi ser revolutionen utifrån ett internationellt perspektiv och att en sådan sak som en socialistisk revolution inte kan slutföras i ett enda land” (Lenin, *Samlade verk*, kompletterade utgåvan, band 20, andra delen, sid 430). Jo, vi har alltid understrukit detta. Vi kunde inte tänka oss revolutionen på annat sätt. Vi skulle inte heller idag föreställa oss den annorlunda än att ”...en sådan sak som en socialistisk revolution inte kan slutföras i ett enda land”.

Men i dag medger Bucharin vår ekonomis beroende av världsekonomin på ett rent formellt sätt. Han håller fast vid sitt fantastiska schema för en isolerad utveckling som han gav oss i *Bolsjevik*. Han har inte begripit, att det utvecklingstempo vi fastställer redan är internationellt villkorat. Han har inte begripit, att det vid sidan av militär intervention, även finns en mångdubbelt mäktigare

intervention av låga priser pga utlandets tekniska övertag. Han har inte begripit, varför Gosplan i stället för att bygga sina kontrollciffror på en självförsörjande *smytjka*, utifrån ett ”tillfredsställande” inhemskt tempo, har varit tvungen anpassa hela sitt system av kontrollenheter till utrikeshandels siffror. Bucharin har inte tänkt igenom, insett eller begripit, att det är den reella innebörden av vårt beroende av världsekonomin. Det är sant, att lyckas någon dra ur Bucharin ett svar, så börjar han ”medge” att vår ekonomi är beroende av världsekonomin, men alla hans argument, slutsatser och perspektiv bygger på den slutna ekonomins premisser.

Hur är det då med påståendet, att jag inte skulle märka, att vi genom detta beroende är på väg mot oberoende? Det är en amsaga. Bucharin vill framställa saken så, att mitt perspektiv skulle vara ett växande beroende, dvs hopplöshet, dvs skepticism, dvs bristande övertygelse och allt annat som för tillfället passar sig att säga. Det är en amsaga och det är dags att kasta den all världens väg!

I min bok *Till socialism eller till kapitalism?* har jag förklarat, att vi återupprättat vårt beroende av världsekonomin, att detta beroende kommer att växa och att denna väg – under förutsättning att politiken är den rätta – är den enda möjliga om vi vill skapa tillväxt, öka vår specifika ekonomiska vikt och även om vi vill stärka vår egen ekonomi mot såväl en tänkbar militär intervention, som mot den ständigt verksamma ”interventionen” av låga priser. Jag har förklarat, att det i dagens läge är omöjligt att lösa frågan om nationellt och ekonomiskt oberoende på gammal-kinesiskt vis och har som exempel anfört det kapitalistiska Tyskland:

Under de senaste årtiondena har tysk ekonomi sammanflätats mycket hårt med ekonomin i länderna i Europa och bortom Atlanten och har befunnit sig i ett permanent beroende av såväl utländska leverantörer som utländska köpare. När Tyskland utsattes för militär blockad gick i ett enda slag alla för Tyskland livsviktiga förbindelser med världsekonomin förlorade. Men Tyskland visade en otrolig överlevnadsförmåga och höll i fyra år stängden mot en monstruös anhopning av fiender. Vad var då förklaringen till detta historiska mirakel?

”I slutet av 1800-talet och början av det nuvarande seklet utvecklade Tyskland en mäktig industri med vars stöd landet blev en av de mest aktiva krafterna i världsekonomin. Den tyska omsättningen inom utrikeshandeln och kontakterna med utländska marknader, inklusive de bortom Atlanten, utvecklades på kort tid mycket snabbt. Kriget slet av alla dessa förbindelser. Pga Tysklands geografiska läge stängdes landet inne ekonomiskt från krigets första dag. Inte desto mindre blev världen vittne till vilken fantastisk överlevnadsförmåga och uthållighet som detta högindustrialiserade land hade. Den föregående kampen om marknaderna hade givit Tyskland en utomordentligt smidig produktionsapparat, som Tyskland under hela kriget förmådde utnyttja på sin begränsade nationella bas” (*Till socialism eller till kapitalism?* sid 63-64).

Vilken är då den slutsats vi kan dra av detta? Jo, den att vi inte behöver ”oberoende” från världsekonomin, utan hög arbetsproduktivitet, som bara kan uppnås under ett snabbt utvecklingstempo, vilket i sin tur kräver ett omfattande och klokt utnyttjande av världsmarknadens resurser. Med andra ord ska vi inte orientera oss mot en oberoende utveckling med sköldpaddssteg – utan mot ett så snabbt utvecklingstempo som bara är möjligt. Vad finns det för pessimistiskt i en sådan inställning? Och hur kan man hävda, att jag inte skulle erkänna att det är genom våra internationella förbindelser och genom beroendet som vi blir starkare, när det just är utifrån den synvinkeln som jag går till storms mot det rakt igenom reaktionära förringandet av den internationella faktorn?

I ett annat sammanhang har jag illustrerat min tankegång med följande exempel, som är hämtat från vår egen ekonomi. Ett dussintal av våra truster har redan slutit avtal med framträdande utländska firmor om tekniskt bistånd. På basis av dessa avtal erhåller våra truster patent, ritningar och instruktioner från motsvarande utländsk firma. För den förbättrade och billigare produktionen betalar sovjetiska företag sina utländska kontrahenter ett ganska högt pris, som emellertid är mycket mindre än den nytta våra statliga företag kan dra av detta samarbete.

Fram tills igår höll ex.vis vår stora verkstadsmekaniska trust på med att på alldeles egen hand

alldeles tillverka turbiner, där projekteringskostnader på ca 7 procent lades ovanpå turbinernas självkostnadspris. Nu tillverkar samma trust turbiner efter utländska ritningar. En representant för den kapitalistiska firman har fått rätten kontrollera produktionen så att ritningarna verkligen följs vid tillverkningen och se till att varje turbin ger kapitalisterna vinst. Det är ett beroende som är obestridligt och dessutom ganska hårt. Men istället uppgår projekteringskostnaderna till bara 2,5 procent av självkostnadspriset och turbinernas kvalitet har blivit bättre. Vad är då mest fördelaktigt för oss: Att hålla fast vid en oberoende tillverkning av dåliga och dyra turbiner eller att i beroendeställning tillverka turbiner som är bättre och billigare? Svaret ger sig självt.

Det jag sagt här om trusterna kan och bör även sägas om hela vår ekonomi. Ett beroende som ökar vår arbetsproduktivitet på en socialistisk grundval, är ett progressivt beroende. Ett oberoende som tvingar oss till sköldpaddssteg, med en optimistisk förhoppning om tillskott från staten, är ett reaktionärt oberoende. Det oberoendets filosofi är en reaktionär filosofi.

L. Trotskij 19-27 mars 1927.

Översättning (från ryska): Kjell Berglund april 2001